

Strand 4. Research and Doctoral Thesis in Progress

La influència de la Secession vienesa: l'arquitecte modernista Joan Amigó Barriga, estat de la qüestió

Anna Hernández Tudela
Universitat Internacional de Catalunya

Resum

L'arquitecte modernista Joan Amigó i Barriga (1875-1958) graduat a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona al 1900 va formar part de la segona generació d'arquitectes modernistes. La major part de la seva producció es troba a Badalona.

Durant el període 1906-1920 va tenir una gran influència de la Secession vienesa — especialment d'Otto Wagner i J. Olbrich— així com de l'Escola de Glasgow i de Charles Rennie Mackintosh.

Va iniciar la seva activitat amb un edifici floral i francès anomenat Cafè Pío Mir al 1908, però al 1906 començà el canvi: la Casa Pavillard (1906), Casa Serra Vinyes (1907), la Casa Enric Mir (1907) amb la incorporació d'elements procedents de Mackintosh, la Fàbrica Can Casacuberta i la Fàbrica Gottardo de Andreis.

Aquesta comunicació se centra en l'anàlisi de la historiografia sobre la influència de la Secession vienesa en l'arquitectura d'Amigó i la identificació de les seves obres més representatives.

Paraules clau: Joan Amigó i Barriga, Secession vienesa, Badalona, Modernisme, Casa Pavillard, Fàbrica Can Casacuberta, Fàbrica Gottardo de Andreis, Otto Wagner, Joseph M. Olbrich, Charles Rennie Mackintosh.

Abstract

The Influence of Viennese Secession on the Modernista Architect Joan Amigó Barriga: Update of the Research

The art nouveau architect Joan Amigó Barriga (1875-1958) was graduated in the School of Architecture of Barcelona in 1900 and took part of the second generation of art nouveau architects. His main works are located in Badalona, where he worked as main architect for the city council for ten years (1914-1924).

During the term 1906-1920 he received a huge influence from the Viennese Secession — specially Otto Wagner and J. Olbrich— as well as the school of Glasgow and Charles Rennie Mackintosh.

He started his production in 1901 with a floral and French art nouveau building called Pío Mir Coffee Shop. Yet in 1906 we can admire the beginning of this change to Viennese influence: Pavillard House (1906), Serra Vinyas House (1907), Enric Mir House (1908) with the introduction of some elements of Mackintosh, Can Casacuberta Factory (1907) and Gottardo de Andreis Factory (1909).

This paper analyses the historiography about the influence of Viennese Secession in Joan Amigó's architecture and identifies the most representative works concerning this influence.

Keywords: Joan Amigó Barriga, Viennese Secession, Badalona, Art Nouveau, Pavillard House, Can Casacuberta Factory, Gottardo de Andreis Factory, Otto Wagner, Joseph M. Olbrich, Charles Rennie Mackintosh.

La present comunicació, titulada *La influència de la Secessió vienesa: l'arquitecte modernista Joan Amigó i Barriga, un estat de la qüestió*, constitueix un capítol de la tesis doctoral en curs *Joan Amigó i Barriga (1875-1958) i la arquitectura modernista a Badalona*, dirigida per la Dra. Judith Urbano Lorente a la Universitat Internacional de Catalunya.

La Secessió vienesa fou un moviment cultural fundat al 1897 a Viena per dinou artistes que se separen de l'Associació d'Artistes Plàstics de Viena, els quals van generar una sèrie de produccions artístiques que van influir més enllà del seu entorn més immediat. Al tombant de segle, les obres d'Otto Wagner, Joseph Maria Olbrich i Joseph Hoffman van provocar un canvi de direcció dins de l'arquitectura moderna, allunyant-se de les antigues construccions barroques i eclèctiques per iniciar un estil pur i auster¹. Aquesta innovació arquitectònica va consistir en la supressió de la corba i la decoració floral a favor de la simplificació de les formes i els ornaments, que tendien cap a la geometrització i al funcionalisme, un estil decoratiu que l'escocès Charles R. Mackintosh ja realitzava amb anterioritat².

Tant la Secessió vienesa com l'escola de Glasgow perseguïen un mateix fi: alliberar l'arquitectura de la tradició i la imitació per tal d'assolir una nova manera de dissenyar i construir emprant tècniques modernes³.

La producció arquitectònica de Joan Amigó a Badalona es va veure marcada per la influència de la Secessió vienesa i de Charles Rennie Mackintosh durant el període 1906-1920 aproximadament.

J. Amigó, juntament amb la segona generació d'arquitectes modernistes, va derivar els seus estils en influències centreeuropees ja que a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, Viena i els seus artífexs, eren un referent en l'ensenyament de les avantguardes arquitectòniques⁴. Aquest corrent d'influència directa —segons Oriol Bohigas— va tenir una repercussió més intensa que la influència de *l'art nouveau* francès i «de mayor derivaciones culturales»⁵. Dos

¹ Ana María PRECKLER, *Historia del arte universal de los siglos XIX y XX*, Madrid, Editorial Complutense, 2003, vol. 1, p. 434

² J. BONET, et al: "Aproximacions al Sezessionisme", a Francesc FONTBONA (ed.): *El Modernisme. El Modernisme a l'entorn de l'arquitectura*, Barcelona, Edicions L'Isard, Vol. II, 2002-2004, p. 139.

³ Leonardo BENEVOLO, *Historia de la arquitectura moderna*, Barcelona, Gili, 2007, p.324.

⁴ Oriol BOHIGAS, *Reseña y catálogo de la arquitectura modernista I*, Barcelona, Lumen, 1983, p. 163.

⁵ *Idem*, p. 162

exemples d'aquesta derivació cultural foren el racionalisme arquitectònic iniciat per Adolf Loos⁶ i l'art *Déco*⁷.

El primer treball que estudià extensament la influència vienesa en els arquitectes catalans fou la tesi de llicenciatura d'Anna Belsa titulada *Viena: introducció d'una estètica arquitectònica (1983)*⁸, on la seva aportació més important és l'estudi de les fonts d'influència que incidiren en el context català a principis del segle XX. Aquestes són: les publicacions de Viena a Barcelona, les exposicions internacionals on la *Wiener Sezession* va ser coneguda, el *VII Congrès Internacional d'Arquitectes de Viena* de 1908 i la figura de Jeroni Martorell que a partir de 1902 a través dels seus articles i conferències esdevingué un propagador del moviment vienès. També és important la classificació que Belsa fa dels arquitectes influïts pel moviment secessionista segons la seva posició vers el Modernisme: al marge del Modernisme (Josep Domènech i Estapà, Alexandre Soler i March, Enric Sagnier i Villavecchia); a través del Modernisme (Arnau Calvet, Joan Amigó, Demetri Ribes); la interpretació noucentista (Eduard Ferrés, Antoni De Falguera, Josep Puig i Cadafalch, Josep M. Barrenys, Eduard M. Balcells, Rafael Masó, Josep M. Pericas, Ignasi Mas i Morell). Aquest és un dels primers intents de classificar l'obra d'arquitectes amb tendència secessionista que —en la data de publicació de l'estudi de Belsa— estaven poc estudiats i tractats per la historiografia i era difícil d'entendre quin paper jugaven dins de l'arquitectura catalana del nou-cents.

L'estudi de les vies d'introducció de la Secessió vienesa ha estat tractat de forma central en la tesis doctoral de Maria Mestre Martí *La arquitectura del Modernismo valenciano en relación con el jugendstil vienés. 1898-1918. Paralelismos y conexiones*⁹. Així mateix, hi ha una explicació de les publicacions que divulguen l'arquitectura vienesa a Catalunya en el

⁶ “Adolf Loos (1870-1933), al que hay que considerar como padre del racionalismo gracias a su escueta casa Stein de Viena” Juan BASSEGODA NONELL, *Historia de arquitectura*, Barcelona, Universidad Politécnica de Barcelona, Editores Técnicos Asociados, 1976 p. 318.

⁷ “Pràcticament tots els estudiosos de l'art *déco* coincideixen a afirmar que el desenvolupament inicial d'aquest estil està estretament associat a l'art vienès i a l'escola de Glasgow” Maria Àngels FONDEVILA. “Aproximació a l'art *déco* a Catalunya”, en *Miscel·lània en homenatge a Joan Ainaud de Lasarte*, Montserrat : Museu Nacional d'Art de Catalunya-Publicacions de l'Abadia, Vol. 2, 1999, p. 304.

⁸ Anna BELSA, *Viena: introducció d'una estètica arquitectònica*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1983.

⁹ Maria MESTRE, *La arquitectura del Modernismo valenciano en relación con el jugendstil vienés. 1898-1918. Paralelismos y conexiones*, Valencia, Universitat Politècnica de València, 2007.

llibre d’Oriol Bohigas *Reseña y catálogo de la arquitectura modernista*¹⁰ de 1983 i en el llibre de Mireia Freixa *El Modernismo en España*¹¹ de 1986.

Introducció a l’arquitecte Joan Amigó

Joan Amigó i Barriga (1875-1958) va ser una personalitat cabdal de la ciutat de Badalona tant pel que va aportar en termes arquitectònics a la ciutat com per la seva participació en la vida social. La seva vocació per la població el va fer dirigir desinteressadament les obres de la parròquia de Sant Josep des de 1920 fins a 1945 i a formar part de la Junta d’Obres de la Parròquia de Santa Maria al 1926 per la qual la Santa Seu el va fer mereixedor de la distinció honorífica de Cavaller de l’Orde de San Gregori Magne¹². També va contribuir econòmicament en el concurs dels Jocs Florals de Badalona i en les publicacions de literatura de l’editorial Proa.

El seu tarannà inquiet el va portar a cultivar més d’una disciplina artística. A més de ser arquitecte, va dissenyar establiments comercials —la botiga de l’Anís del Mono del carrer Ferran de Barcelona (1905), la Farmàcia Surroca (1905 i 1930) i Farmàcia Serentill (1923), les dues de Badalona—; mobiliari urbà —la font pública de la plaça Constitució—; arts de l’objecte, —la senyera per l’associació Gent Nova¹³, disseny de joies—; i, fins i tot, va esdevenir un dels primers directors de teatre de la futura cèlebre actriu Margarita Xirgu¹⁴.

Fou coneixedor de les noves corrents estilístiques de principis del segle XX imperants a Europa, gràcies als seus viatges a l’estranger. Sobretot caldria destacar els viatges a Viena al 1900 i al 1908, i la seva participació en les tertúlies bohèmies organitzades als Quatre Gats¹⁵, les quals van incidir en la seva renovadora manera d’entendre la decoració arquitectònica.

¹⁰ Oriol BOHIGAS, *Reseña y catálogo de la arquitectura modernista I*, Barcelona, Lumen, 1983, p. 162.

¹¹ Mireia FREIXA, *El modernismo en España*, Madrid, Cátedra, 1986, p. 126.

¹² *La Vanguardia*, del 9 de Novembre de 1926, p. 19.

¹³ Guanyador del primer premi en concurs de Senyeres de Sabadell de 1907. Pepa SOLÉ. “Joan Amigó i l’arquitectura modernista de Badalona”. *Carrer dels arbres*, 1, 1990, p. 11-20.

¹⁴ Joan SOLER., “En el cinquantenari de la mort de l’arquitecte Amigó. L’avi Joan”. *Carrer dels arbres*, 19, 2008, p. 33-44.

¹⁵ La participació a les tertúlies dels Quatre Gats i el fet que conegués a Santiago Rusiñol i Ramon Casas queda recollit en les memòries escrites pel net de Joan Amigó a J. SOLER. “En el cinquantenari...”, p. 33-44.

La seva obra es concentra en la zona coneguda com Baix a Mar, el nou eixample i la plana del Corb de Badalona, zones noves i urbanitzables que serviren de pany en blanc per les obres de l'arquitecte badaloní, on va poder plasmar estils i influències foranes, que mai haguessin imaginat els habitants de la vila rural i agrària que era Badalona abans de 1850.

Joan Amigó, titulat al 1900 per l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, fou el primer arquitecte resident a la ciutat de Badalona. Anteriorment hi van treballar mestres d'obres com Jaume Botey¹⁶, Sociats, Arquer, entre d'altres, i arquitectes de Barcelona com Francisco de Paula Villar, Pere Falqués i Urpí i Joan Baptista Pons i Trabal, els quals van realitzar les primeres obres municipals arquitectònicament importants¹⁷ que iniciaren el canvi cap a una ciutat més madura amb edificis oficials de categoria en consonància amb una vila que creixia i que es configurava com un centre industrial capdavanter dins de l'Estat espanyol. Gràcies a aquesta renovació juntament a una taxa demogràfica en augment, Badalona adquirí el títol de ciutat al 1891.

Des de les seves obres més primerenques —per exemple, el Cafè Pio-Mir i la Casa Matamala—, Amigó introdueix els principis del Modernisme a la ciutat, més endavant derivarà en posicions més centreeuropees com la Secessió vienesa (1906-1920) i el racionalisme a partir dels anys trenta.

Forma part de la segona generació d'arquitectes modernistes, segons la classificació que va realitzar Oriol Bohigas a *l'Arquitectura Modernista*, en la qual estableix com a criteri de classificació l'any que van acabar els estudis¹⁸. Altres arquitectes de la segona generació citats per Bohigas són Salvador Valeri, A. Soler i March, Antoni de Falguera, Bernardí Martorell, Jeroni Martorell, Manuel J. Raspall, Eduard M. Balcells, Josep M. Jujol, Rafael Masó, Josep M. Pericas, I. Mas Morell i Cèsar Martinell.

¹⁶ Jaume Botey i Garriga (1841-1934), mestre d'obra i alcalde de Badalona durant 1875-1876, fou el padrastrer de Joan Amigó. D'ell va aprendre l'ofici i va heretar la passió per l'arquitectura.

¹⁷ Francisco de P. Villar va edificar la Casa de la Vila i la urbanització de la Rambla, Pere Falqués i Urpí el Mercat Maignon (1889) com arquitecte municipal, Joan Baptista Pons i Trabal, el Pla de l'Eixample Badaloní.

¹⁸ Oriol BOHIGAS, *L'Arquitectura Modernista*. Barcelona, Lumen, 1968, p. 273. En el primer grup, hi inclou els arquitectes que van acabar la carrera al segle XIX. Per exemple, Josep Vilaseca (1873), Lluís Domènech i Montaner (1873), Pere Falqués (1873), Antoni Gaudí (1878), Joaquim Bassegoda (1879), Josep Domènech i Estapà (1881), Enric Sagnier (1882), Antoni M. Gallissà (1885), Josep Font i Gumà (1885), Josep Puig i Cadafalch (1891) i Lluís Moncunill (1892).

Joan Amigó és l'arquitecte de referència a Badalona durant els primers trenta anys del segle XX, ja que a més de ser arquitecte municipal durant deu anys (1914-1924) va dirigir la construcció i reforma dels principals edificis fabrils de la ciutat —Fàbrica Giró, Fàbrica Anís del Mono, Fàbrica Gottardo de Andreis, etc.— i les cases residencials de la burgesia industrial badalonina —la Casa per a Enric Pavillard, gerent de la fàbrica de tintes Lorilleux S. A.; la casa d'Andreu Clarós, fabricant de licors i anisats; la d'en Pau Rodón, director i distingit pedagog de l'Escola tèxtil de Badalona; la d'en Pere Busquets, fabricant de perfums; i la de la família Bosch, els quals esdevingueren mecenes d'Amigó—. Els Bosch li van encomanar les reformes de la fàbrica d'Anís del Mono a partir de 1904, el Panteó familiar, la Casa Bosch al carrer Soledat i la Botiga Anís del Mono al carrer Ferran de Barcelona, actualment desapareguda¹⁹.

Amigó és un arquitecte molt prolífic: com diu P. Solé, la majoria de permisos d'obres dels primers quinze anys del segle XX són executats per ell²⁰. Va estar actiu professionalment tota la vida fins a la seva mort al 1958, més de cinquanta anys de professió que li permeteren abraçar diferents estils arquitectònics.

Aquests edificis es van projectar dins de noves zones edificables, nascudes gràcies als plans urbanístics de Badalona de principis del segle XX, els quals van ser gestats per arquitectes com Pere Falqués, Joan Baptista Pons, Josep Fradera i entre ells, Joan Amigó. Tots ells van contribuir a la configuració de la nova fisonomia urbanística de Badalona de principis de segle XX, embrió de les principals vies vertebradores de l'actual ciutat.

¹⁹ També se li a atribuït la casa d'estiueig de la família Bosch a Arbúcies.

²⁰ Pepa SOLÉ. "Joan Amigó i l'arquitectura modernista de Badalona". *Carrer dels arbres*, 1, 1990, p. 11-20: 16.

Objectius específics del capítol: *La influència de la Secessió vienesa*

Els objectius d'estudi per aquest capítol el conformen els següents punts: en primer lloc, les fonts d'influència que tingué Amigó vers la Secessió vienesa, ja sigui a través de publicacions, làmines, llibres, exposicions universals, congressos, viatges, professors, etc. En segon lloc, la classificació de la seva obra secessionista a Badalona; en tercer lloc, els nexes d'unió entre els arquitectes de la seva generació, els arquitectes graduats al 1900 i la relació estilística amb els anomenats arquitectes noucentistes de tendència secessionista de Catalunya: Rafael Massó (1880-1935) i Josep Maria Pericas (1881-1965). Per últim, la influència dels edificis construïts pels arquitectes fundadors de la Secessió vienesa (Otto Wagner i Joseph Maria Olbrich) i l'escocès Charles Rennie Mackintosh, a més de l'italià Raimondo Tommaso D'Aronco i les obres de la I Exposició Internacional d'Arts Decoratives de Torí al 1902.

La influència de la Secessió vienesa en l'arquitectura de Joan Amigó

Durant el període 1906-1920, Joan Amigó produeix un seguit d'obres a Badalona influenciades per la Secessió vienesa. En un intent de definir els trets característics de l'arquitectura d'Amigó en relació amb l'arquitectura de la Secessió vienesa, s'ha comentat que el joc de volums, el protagonisme de la línia recta, la geometria, la frontalitat dels edificis i la sobrietat decorativa²¹ són els punts claus que ens indiquen un canvi de rumb deixant de banda el Modernisme d'arrel francesa i belga.

Els tres textos principals que relacionen Amigó amb les influències centreeuropees són *Joan Amigó Barriga. Otro modernista desconocido* (1966) d'Oriol Bohigas²², *Viena: introducció d'una estètica arquitectònica* (1983) d'Anna Belsa²³ i *El modernismo en España* (1986) de Mireia Freixa²⁴.

²¹ Pepa SOLÉ. "Joan Amigó i l'arquitectura modernista de Badalona". Carrer dels arbres, 1, 1990, p. 11-20: 17.

²² Oriol BOHIGAS, "Joan Amigó Barriga otro modernista desconocido", *Cuadernos de Arquitectura*, 63, 1966, p. 45-48.

²³ Anna BELSA, *Viena: introducció d'una estètica arquitectònica*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1983.

²⁴ Mireia FREIXA, *El modernismo en España*, Madrid, Cátedra, 1986.

Quant a les aportacions del llibre *El modernismo en España*, malgrat la brevetat d'informació que aporta sobre Joan Amigó, classifica de forma clara la posició de l'arquitecte vers la Secessió vienesa.

L'arquitecte badaloní abraça estils i influències diverses que li donen als seus edificis un aire eclèctic²⁵, en el sentit de la juxtaposició de diferents estils en un mateix edifici. A més, les seves obres no constitueixen un calc mimètic dels grans mestres de la Secessió vienesa ni tampoc és fidel a uns paràmetres i estils fixos. És en aquest sentit que Freixa ha considerat Joan Amigó, juntament amb Manuel Raspall i Ignasi Mas, arquitectes que utilitzen les influències portades de Centreeuropa com una font més dins del seu eclecticisme. L'autora contraposa les produccions d'aquests tres arquitectes amb les obres de Domènech i Estapà i d'Alexandre Soler i March, dels quals valora que usaren la Secessió com a via de sortida per als “excesos decorativos del modernismo”²⁶ i no simplement com una opció més dins de “l'àlbum d'estils disponibles”.

Els estudis d'Oriol Bohigas²⁷ i d'Anna Belsa²⁸ detallen quins són els elements en les obres d'Amigó que determinen que siguin considerades deutores de la Secessió vienesa i aprofundeixen en els arguments. S'exposen a continuació les contribucions que ambdós historiadors fan de les obres d'Amigó, ordenades per obres.

L'article d'Oriol Bohigas *Joan Amigó Barriga, otro modernista desconocido* de 1966 és el primer estudi monogràfic de l'arquitecte Joan Amigó. A partir de la informació obtinguda a l'Arxiu Municipal de Badalona, aporta les dades bàsiques de l'arquitecte que seran repetides per la historiografia posterior²⁹. Ja en aquest primer estudi, Bohigas ressalta la influència d'Amigó en l'estil de la Secessió vienesa. En paraules de l'historiador “la línea más o menos

²⁵ “Generalment s'adopta una definició més flexible de l'eclecticisme, incloent sota aquest nom aquelles realitzacions arquitectòniques de la segona meitat del segle XIX en les quals trobem elements de diferents èpoques i llenguatges arquitectònics que es combinen amb tota llibertat, sense intenció de recrear cap estil ni cap època en concret, la qual cosa representa la superació de l'historicisme, sinó cercant, o bé una imatge moderna, o bé una imatge elegant i sumptuosa”. Definició extreta de Joan Molet i Petit *Història de l'arquitectura de la il·lustració a l'eclecticisme*, Barcelona, Textos Docentes, 2007, p. 111.

²⁶ M. Freixa, *El modernismo...*, p. 126

²⁷ O. BOHIGAS, Joan Amigó...

²⁸ A. BELSA, *Viena: introducció...*

²⁹ Francesc LLADÓ i BLANCH, “Badalona Modernista” *La voz de Cataluña*, setembre 1972, p.4.; i Anna BELSA, *Viena: introducció d'una estètica arquitectònica*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1983.

vieneses tiene una enorme divulgación en Cataluña y el mismo Amigó presenta diversos ejemplos que lo demuestran”³⁰.

La casa Pavillard (1906), enceta aquest recorregut per les obres que la crítica ha considerat secessionista. Situada al carrer Martí Pujol està formada per dos cossos simètrics units per una tribuna de ferro i vidre, recordant al Palau Nadal de Manel J. Raspall al carrer Ample de Barcelona³¹. Per a Belsa, la solució volumètrica dels cossos és secessionista, així com la coberta inclinada amb ràfecs que transcendeixen la façana³². Tant Oriol Bohigas com Anna Belsa destaquen la reixa d’entrada amb cercles circumscrits que deixen entreveure l’inici d’una tendència geometritzant i abstracte defugint del *coup de fouet* del Modernisme floral d’arrel francesa i endinsant-se en el programa visual dels secessionistes. Aquesta reixa contrasta dràsticament amb la decoració floral en estuc del parament, és un primer assaig cap a les formes pures.

La casa Serra Vinyas (1907), actualment desapareguda, estava ubicada al carrer Enric Borràs núm. 7. Ni Bohigas ni Belsa comenten la façana ni tampoc comenten la reixa d’accés al jardí, la qual segueix els esquemes geomètrics iniciats en la Casa Pavillard. Passen directament a comentar el pavelló del jardí pel safareig (Fig. 1), segurament sorpresos en trobar un exemple molt refinat i més d’acord amb solucions arquitectòniques internacionals: per exemple, els pavellons de Raimondo D’Aronco per a la I Exposició Internacional d’Arts Decoratives de Torí al 1902, el qual a la vegada va prendre influència de les cases que Joseph Olbrich va fer a Darmstadt, més que no pas en una arquitectura domèstica destinada a ser un edifici auxiliar per a la bugada.

El perfil del pavelló, compostat per dos elements verticals a mode de pseudo-piló estan tancats a mitja altura per un arquitrau pla que serveix de marquesina o voladís. Es repeteix simètricament en la porta d’accés, la qual incorpora motlures planes similars a les realitzades per la façana de la Farmàcia Surroca de 1905. Aquesta simetria, la geometrització i la simplificació estilística extrema de les formes són el que Belsa considera totalment

³⁰ O. BOHIGAS, Joan Amigó..., p. 46

³¹ O. BOHIGAS, Joan Amigó..., p. 45

³² A.BELSA, *Viena: introducció...*, p. 210

secessionistes, així com la verticalitat les quals remetien a “qualsevol composició d’un Wagner evolucionat dins de les formes típiques del grup”³³.

L’obra “más depurada y de más sensibilidad gráfica de Amigó” segons Bohigas³⁴, és la casa Enric Mir (Fig. 2) de 1908, ubicada al Carrer Martí Pujol núms. 45-47. Aquesta obra combina elements de la Secessió i del arquitecte i dissenyador escocès C. R. Mackintosh. La influència no fou directa sinó que, al parer de Bohigas, passà pel sedàs de les tendències proposades per Rafael Masó a Girona³⁵.

La composició de la façana dividida en dos cossos iguals units, troba l’asimetria a través de l’adició d’obertures de diferents mesures a la part baixa i a la central, a més de balcons ondulants construïts amb volta catalana. Les obertures configuren una asimetria vertical i volumètrica³⁶ quan es comparen amb la part superior dissenyada amb dos *bow windows* que miren cap a l’interior de l’edifici i els pinacles plans que sobresurten del cos central de l’habitatge.

La màxima atenció decorativa està a la part superior, on hi ha dues *bow windows* a cada cos de façana —obertura que utilitza Mackintosh en l’Escola d’art de Glasgow—, de les quals sobresurten cap avall dos baranes de ferro forjat verticals creuades per unes altres dos en horitzontal, formant una barana en forma de creu llatina. El mateix concepte d’arquitectura arquivada que trobàvem al safareig de la casa Serra Vinyes aquí s’extrapola a la barana i als pinacles, dos elements verticals creuats per línies horitzontals. S’inicia en aquesta casa de 1908 aquest tipus de recurs ornamental pla i geometritzant que serà freqüent en l’obra d’Amigó. Es tracta d’un element vertical creuat per varies línies horitzontals que recorda una gòndola veneciana³⁷. Aquest element el tornarà a utilitzar en la casa Francesc Bosch del carrer Soledad i com a recurs ornamental del mur perimetral de la Fàbrica Can Casacuberta. Per a Belsa és la part superior de la façana juntament amb els pinacles els que incorporen “elements secessionistes”, perquè ni la simplicitat de la façana ni els ritmes verticals tenen referències clares vieneses. Aquest element vertical el trobàvem ja en el safareig de la Casa Serra Vinyes,

³³ A. BELSA, *Viena: introducció...*, p.211

³⁴ O. BOHIGAS, *Joan Amigó...*, p. 46

³⁵ *Ídem*, p. 46

³⁶ *Ídem*, p. 46

³⁷ *Ídem*, p. 46

la verticalitat del qual recorda els esbossos que Olbrich va fer per l'edifici de la Secessió vienesa.

Les finestres estan flanquejades per quatre sèries de rajoles de ceràmica verda que segons Bohigas semblen extretes d'una de les obres de Rafael Masó a Girona³⁸. Belsa puntualitza que fou usat en l'edifici de l'Athenea³⁹.

La fàbrica tèxtil de Can Casacuberta (Fig.3) va arribar a tenir disset naus i va ocupar l'illa de cases dels carrers Dos de Maig, Angel Guimerà, Colom i Enric Borràs. Actualment no es conserven totes les naus ni tampoc la porta d'entrada on hi havia la major part de la decoració. Aquí els pinacles de la casa Enric Mir ocupen tot el pany de mur exterior i incorporaven un afegitó de motlures toves recordant a Granell, Jujol o Moncunill⁴⁰. La porta central i el mur presentaven “reminiscencias lejanas de Wagner, Olbrich i Mackintosh”⁴¹ les quals reelaborades per Amigó s'allunyaven de les “estilitzacions estrictament vieneses”⁴².

La fàbrica Gottardo de Andreis (Fig. 4), coneguda popularment com «la Llauna», té dues façanes rellevants: la del carrer Indústria i la del carrer Enric Maristany.

En aquesta fàbrica s'hi troba la “transposició directa dels motius decoratius d'Otto Wagner i Olbrich”⁴³ els quals són un bon exemple dins de l'arquitectura d'influència secessionista a Catalunya. Fins i tot, Bohigas diu que Otto Wagner té “una sorprendente y desquiciada presencia en el detalle”⁴⁴. Aquests motius que comenta, altra vegada es tornen a concentrar en la part superior del cos de l'edifici, igual com passava amb la casa Enric Mir. Els estucats amb decoració, els ritmes creats en la façana i la forma de les finestres són a ulls de Belsa extrets dels edificis vienesos⁴⁵.

³⁸ *Ídem*, p. 46

³⁹ A. BELSA, *Viena: introducció...*, p.211

⁴⁰ *Ídem*, p. 46

⁴¹ O. BOHIGAS, *Joan Amigó...*, p.46

⁴² A. BELSA, *Viena: introducció...*, p.212

⁴³ *Ídem*, p. 212

⁴⁴ O. BOHIGAS, *Joan Amigó...*, p.47

⁴⁵ A. BELSA, *Viena: introducció...*, p.212

Ambdós autors es refereixen a la façana del carrer Indústria, en la part superior de la qual es repeteix el motiu que recorda a una lira musical. Es tracta d'un cercle central d'on cauen tres tires paral·leles, que a la vegada està inscrit dins d'una figura circular en la part superior i plana a l'inferior. És una petita variació d'un motiu ornamental molt recurrent en l'arquitectura secessionista, per exemple la trobem a la Majolikahaus d'Otto Wagner a Viena. Aquests cercles són una abstracció del motiu ornamental clàssic, un element de subjecció circular del que pengen bandes decoratives vegetals o tríglifs⁴⁶. Baixant, una franja horitzontal de finestres rectangulars amb columnes creen un ritme de buits que equilibra la pesadesa del cos massís de la façana. Aquest recurs ja fou utilitzat per C. R. Mackintosh en el Willow Tea Room de Glasgow de 1903.

Les lires en estuc de la façana del carrer Indústria s'engrandeixen i modifiquen substancialment en la façana oposada del carrer Eduard Maristany. Les lires de grafisme clàssic són substituïdes per òculs on hi ha inscrit un medalló de mosaic ceràmic⁴⁷ en el seu interior, i d'elles en pengen tres tires verticals paral·leles que arriben fins a la planta baixa. L'impacte visual és contundent i la suggestió dels colors de la ceràmica trenca amb la puresa de colors usada en l'altre façana i enllaça amb l'estètica modernista catalana⁴⁸.

⁴⁶ M. MESTRE. *La arquitectura del Modernismo valenciano...*, p. 97.

⁴⁷ El mosaic ceràmic van ser realitzat per Lluís Bru i Saleses, el qual també va elaborar les ceràmiques per la Casa Prat i la Casa Gallent, obres de Joan Amigó i Barriga. M. Dolors BOCANEGRA, "Els Mosaics Ceràmics de la Llauna". *Carrer dels arbres*, 21, 2010, p. 107

⁴⁸ M. Dolors BOCANEGRA, " *Mosaics Ceràmics...* ", p. 107

Pel que fa a la via d'influència, Bohigas considera que la dual filiació secessionista i *mackintoshiana* d'Amigó no prové de la influència directa dels arquitectes vienesos sinó a través dels secessionistes locals més cultes⁴⁹. Anna Belsa⁵⁰ es posiciona en contra de considerar les fonts d'Amigó filtrades per altres arquitectes i afirma que té una influència directa de les obres de la Secessió vienesa degut als seus viatges a Viena. Estan documentats fins a dos viatges a Àustria, el primer com a viatge de final dels seus estudis d'arquitectura al 1900, el segon per al *VII Congrès Internacional d'Arquitectes* celebrat a Viena al 1908. Actualment no se sap del cert si va realitzar més viatges a Viena, però la família de l'arquitecte recorda dos encàrrecs posteriors a 1910 que va realitzar a la ciutat: un joc de cadires *Thonet* importades directament d'Àustria i un record commemoratiu, el qual fou tractat amb un procediment especial per convertir-lo en un objecte perdurable a Viena, consistent en un sabata de la primera filla d'Amigó que morí prematurament.

Per a Belsa, Amigó parteix de les bases secessionistes per reelaborar els elements —la decoració floral i la geometrització de la composició, el tractament de la façana, etc.— donar-los un tint personal que no menysté en la coherència estilística durant el període 1906-1925⁵¹. Aquesta acurada sensibilitat per l'ornament no es manté en la creació de volums i espais; per exemple, la historiadora, comentant la casa Enric Mir, considera que no hi ha “ una transposició directa dels elements, sinó en una abstracció de l'estètica general vienesa”⁵².

⁴⁹ O. BOHIGAS, Joan Amigó..., p. 46

⁵⁰ A. BELSA, *Viena: introducció...*, p. 214

⁵¹ *Ibidem*, p. 215

⁵² *Ibidem*, p. 211

Conclusions

Les obres de Joan Amigó a Badalona que s'inspiren en la Secessió vienesa i les produccions de Charles Rennie Mackintosh a l'Escola de Glasgow són nombroses. Incorpora en alguns edificis la iconografia dels edificis vienesos —un cercle del que cauen bandes paral·leles—, per exemple en la Fàbrica Gottardo de Andreis; però en general no s'observa un calc mimètic de cap obra dels mestres centreeuropeus ni escocesos. Joan Amigó va partir de les fonts directes, ja sigui a través de viatges, làmines, revistes o llibre, per copsar el canvi d'estil que es propugnava des d'Europa, adaptant aquests ensenyaments al seu propi gust o al dels comitents.

L'estudi aprofundit de les obres d'Amigó en relació amb l'escola de Viena permetrà entendre l'entramat d'influències que es va generar, a més de poder esclarir si les obres d'Amigó estan influïdes pels autors de la Secessió vienesa, per la producció *Jugendstil* o bé per les influències derivades de la incorporació dels paràmetres estètics de C. R. Mackintosh en el context vienès⁵³.

En aquest estadi inicial de la tesi doctoral, s'han analitzat els estudis que tractaven més profundament la influència de la Secessió en l'arquitecte Amigó. Entenent que el que s'ha pretès era recollir les opinions i estudis fins ara escrits. El transcurs de la tesi, amb la incorporació de noves fonts primàries fins ara no tingudes en compte, permetrà entendre i posicionar la figura de J. Amigó dins del context local i internacional i completar així un nou capítol de la història del Modernisme català.

⁵³ Referent al mal ús del terme *Secessionstil* per referir-se a tota la producció arquitectònica del nou-cents austríac, vegeu: M. MESTRE. *La arquitectura del Modernismo valenciano...*, p.45.

Curriculum Vitae

Anna HERNÁNDEZ TUDELA
Universitat Internacional de Catalunya

Anna Hernandez Tudela holds a degree in Art History from the Universitat de Barcelona (2013) afterwards she professionalized her career with the Master's Degree in Art and Cultural Management from the UIC (2016) and through the internships in the field of cultural management in CaixaForum and in historic documentation in Casa Amatller. Nowadays, she is doing the PhD in UIC about the modernist architect Joan Amigó Barriga in the city of Badalona.

She has always been interested in the art and history of Badalona and she has dedicated several studies on the city: the medieval monastery of Sant Jeroni de la Murtra; the origin of the cinema in Badalona; and the medieval tower Torre Codina with the refurbish of Josep Maria Jujol.